

УДК 78.071.2

Василь Суворов, старший викладач
Ярослав Назар, викладач
Луцького педагогічного коледжу

МУЗИЧНЕ МИСЛЕННЯ МУЗИКАНТА-ІНСТРУМЕНТАЛІСТА
У НАУКОВОМУ ДИСКУРСІ СУЧАСНОСТІ

У статті аналізується музичне мислення в контексті гри на музичному інструменті. На основі наукових досліджень сучасників В. Білоус, О. Бурської, І. Гринчук, Н. Лаврентьєвої, О. Піхтар, Л. Котової, В. Самітова, М. Давидова, Ю. Цагареллі автором здійснено спробу уніфікувати музичне мислення музиканта-інструменталіста у музикознавчому та музично-педагогічному аспектах.

Ключові слова: музичне мислення, виконавство, інструментальна підготовка, музикант-педагог.
Літ. 10.

Василий Суворов, старший преподаватель
Ярослав Назар, преподаватель
Луцкого педагогического колледжа

МУЗЫКАЛЬНОЕ МЫШЛЕНИЕ МУЗЫКАНТА-ИНСТРУМЕНТАЛИСТА
В НАУЧНОМ ДИСКУРСЕ СОВРЕМЕННОСТИ

В статье анализируется музыкальное мышление в контексте игры на музыкальном инструменте. На основе научных исследований современников В. Белоус, А. Бурской, И. Гринчук, Н. Лаврентьевой, А. Пихтар, Л. Котовой, В. Самитова, Н. Давыдова, Ю. Цагарелли автором предпринята попытка унифицировать музыкальное мышление музыканта-инструменталиста в музыковедческом и музыкально-педагогическом аспектах.

Ключевые слова: музыкальное мышление, исполнительство, инструментальная подготовка, музыкант-педагог.

Vasyl Suvorov, Senior Lecturer
Yaroslav Nazar, Lecturer
Lutsk Pedagogical College

THE MUSICAL THINKING OF THE MUSICIANS-INSTRUMENTALISTS
IN THE SCIENTIFIC DISCOURSE OF MODERNITY

The article analyzes the musical thinking in the context of playing the musical instrument. On the basis of the scientific studies of contemporaries V. Bilous, O. Burska, I. Hrynchuk, N. Lavrentyeva, O. Pikhitar, L. Kotova, V. Samitova, M. Davydov, Yu. Tsaharelli the author makes an attempt to unify the musical thinking of the musician-instrumentalist in the musicological and musical-pedagogical aspects.

Keywords: the musical thinking, a performance, the musical training, a musician-teacher.

Актуальність проблеми. Фахова підготовка музиканта-інструменталіста на різних етапах навчання та виховання завжди постає колом дослідження науковців, методистів, педагогів-практиків. Одним із ключових елементів виконавської майстерності постає музичне мислення музиканта як засіб психологічної готовності, уявної рефлексії, художньо-образної цілісності виконання музичного твору, емоційного сприйняття, артистизму.

Аналіз досліджень та публікацій. Музичне мислення стало предметом дослідження музикознавців (Ю. Бая, І. Пясковського, М. Давидова [4, 36 – 45], В. Самітова [9], І. Яценко та ін.) та фахівців музично-педагогічного напрямку (М. Білецької,

Н. Брайніної, О. Горожанкіної, Н. Гур'янової, С. Мельничук, Н. Зворської, Є. Йоркіної, Т. Кремешної, С. Олійник, В. Сокальської, О. Спілюгті, І. Ходоровської, З. Хоменко, та ін.).

У новому тисячолітті мисленню музиканта присвячено ряд дисертаційних досліджень О. Бурської “Методичні основи розвитку музично-виконавського мислення студентів у процесі фортепіанної підготовки” (К., 2005) [2], В. Білоус “Психологічні аспекти формування виконавської художньої майстерності” (К., 2005) [1], О. Піхтар “Методична система формування музичного мислення студентів мистецьких вищих навчальних закладів” (К., 2007) [8], Н. Лаврентьєвої “Формування творчого мислення майбутнього вчителя музики в процесі

інструментально-виконавської підготовки” (Кам’янець-Подільський, 2016) [7].

У контексті нашої розвідки актуальними виступають праці: фундаментальний енциклопедичний довідник академіка М. Давидова “Виконавське музикознавство” (Луцьк, 2010) [4] та підручник “Теоретичні основи формування виконавської майстерності баяніста (акордеоніста)” (К., 2004) [5]; монографії Н. Степанова “Музичне виконавство. Оптимізація виконавських дій в музичній творчості” (М., 2006) та В. Самітова “Теоретичні основи фахового мислення музиканта-виконавця як критерій професійної культури” (Луцьк, 2011) [9]; навчальні посібники Ю. Цагареллі “Психологія музично-виконавської діяльності” (Санкт-Петербург, 2008) [10] та І. Гринчук О. Бурської “Проблеми музичного мислення: теорія і методика розвитку. Діалектика музичного логосу та ейдосу” (Тернопіль, 2008) [3].

Таким чином, **мета статті** – проаналізувати музичне мислення музиканта-інструменталіста із позиції наукових студій сучасності.

Виклад основного матеріалу. Інструментальне мистецтво постає пріоритетом фахової підготовки особистості музиканта, що охоплює психологічний, творчо-виконавський, та методичний аспект і являється невід’ємною складовою цілісної системи формування музичної та виконавської майстерності. За визначенням В. Білоус, музично-виконавська майстерність – це властивість особистості, яка сформована в процесі професійної підготовки та виконавської діяльності і проявляється в ній як вищий рівень засвоєних вмінь, гнучких навичок та інтерпретагаторської творчості [1, 5].

Музично-виконавська майстерність як і інструментальна підготовка студента в цілому є нероздільною від виразного відтворення музичного змісту (М. Давидов), яка в свою чергу базується на активізації музичного мислення як чинника формування музиканта-виконавця з позиції критерію професійної культури (В. Самітов).

Отже, у психології, музичне мислення трактується як процес відображення музики, що становить найвищу ступінь її пізнання. Відповідно, специфіка музичного мислення полягає в оперуванні музичними образами, які представляють собою ідеальну форму відзеркалення музики у свідомості людини [10, 106 – 107].

Музичне мислення вважається складним явищем, що вимагає комплексного підходу до себе. Його необхідно вивчати одночасно з трьох ракурсів: як приклад виявлення загальних закономірностей будь-якого мислення, як один із видів художнього мислення та як вияв специфічних якостей музичної інформації [6].

Автор теорії формування виконавської майстерності баяніста М. Давидов трактує мислення інструментальними засобами як суттєвий елемент специфічного виконавського музичного мислення [4, 45]. Науковець, у широкому сенсі аргументує виконавське мислення як синтез всіх виражальних засобів втілення музично-образного змісту твору з інтерпретацією уявного задуму композитора [5, 37].

У дослідженні В. Самітова, мислення розглядається у розмаїтті складових (слухомоторене, образно-художнє, діяльнісно-процесуальне логічне мислення), а відтак – інтерпретаційне мислення музиканта-виконавця автором розкривається зі сторони автентики та генези ментального мислення, етики, стильового мислення як критерію якості виконавської технології і т.д. Науковець приходиться до висновку, що мислення музиканта-виконавця є невід’ємною умовою принципу розвитку мислення людини загалом, але воно підпорядковується специфічним умовам свого існування в еволюційно-модифікуючих процесах становлення інтелектуально-почуттєвої діяльності людини в суспільних відносинах [9, 94].

У руслі тематики актуальними виступають дисертаційні дослідження музично-педагогічного спрямування [2; 7; 8], основа яких зосереджена на різновекторності трактувань мислення в процесі музично-інструментальної підготовки майбутніх вчителів музичного мистецтва до фахової діяльності у загальноосвітній школі.

У дослідженні Н. Лаврентьєвої творче мислення трактується як особливий вид когнітивної діяльності, що виявляється в методично осмисленому використанні положень педагогіки, психології, мистецтвознавства, створенні та застосуванні інноваційних педагогічних прийомів та засобів. Творче мислення постає синтезом мисленнєвої діяльності вчителя музики де пріоритетом визначено його професійне спрямування на професійну творчо-методичну діяльність, актуалізує мотиваційно-творчу активність майбутнього вчителя музики, яка проявляється в органічній єдності з високим рівнем розвитку творчих здібностей, що дозволяє йому досягати значущих практичних результатів [7, 14 – 15].

О. Бурською музично-виконавське мислення розглядається як інтегративний духовний феномен, який функціонує в єдності його художньо-концептуального, музично-феноменологічного і виконавсько-технологічного компонентів й трактується як усвідомлене оперування художньо-звукowymi уявленнями, іманентними інтонаційно-композиційними і фактурно-

клавіатурними ментальними моделями музичної тканини [2, 16].

У визначення О. Піхтар, музичне мислення студентів – це творчо-пізнавальна діяльність, спрямована на усвідомлення художнього смислу образів мистецтва та їх відтворення в різних видах музичної діяльності. Дослідниця розглядає музичне мислення як цілісний структурований процес в єдності його мотиваційно-емоційного, когнітивно-пізнавального, операційно-діяльнісного компонентів, що сприяє оптимізації навчально-виховного процесу, активізації розумової діяльності студентів, їхньому руху до творчого самовдосконалення в ході навчання і виховання [8, 9 – 10].

У посібнику І. Гринчук та О. Бурської “Проблеми музичного мислення: теорія методика розвитку” (Тернопіль, 2008) [3], розкриваються науково-теоретичні підходи до проблем музичного мислення музикантів-педагогів в контексті фахової підготовки. Автори аналізують теоретичні та методичні засади музично-аналітичної діяльності й обґрунтовують теорію та методику музично-виконавського мислення. Зокрема, музичне мислення трактується як різновид художнього, музична мова й інтонація як смислова одиниця, розкривається ладова основа виконавського формотворення, роль внутрішньо-слухових та асоціативних уявлень, специфіка та компонентна структура. Цікавим виступає тлумачення динамічної взаємодії музично-виконавського мислення, виконавське пізнання музики з позиції філософії виконавського мислення, імпровізація, як прояв творчого музично-виконавського мислення.

За визначенням авторів, ефективності розвитку музично-виконавського мислення сприяють:

- створення особливої музико-центричної ситуації розвитку, центром якої стає музичний твір і через нього музика як феномен, як художня реальність, об’єктивна і самодостатня, роль розвивальних факторів тут виконують відповідно змістовно-наповнені пізнавально-творчі зв’язки “виконавець (викладач, студент) – музика / художня цінність”;

- стимулювання та розширення когнітивних можливостей студентів за рахунок метафоризації змісту предмету пізнання;

- формування музика-естетичної компетентності студента як особливої інтуїтивної форми його актуальних знань;

- створення атмосфери позитивної емоційної підтримки творчих виконавських спроб студента і використання “завульованих” форм критики [3, 126].

Висновок. Таким чином, нами здійснено наскрізний аналіз музичного мислення як

вагомого чинника формування виконавської майстерності музиканта-інструменталіста у науковому світі сьогодні крізь призму музикознавчого, психологічного і музично-педагогічного спрямування.

1. Білоус В.П. *Психологічні аспекти формування виконавської художньої майстерності: автореф. дис. ... канд. мистецтвознавства: спец. 17.00.03 “Музичне мистецтво” / Владислава Павлівна Білоус; Національна музична академія України ім. П. Чайковського. – Київ, 2005. – 18 с.*

2. Бурська О.П. *Методичні основи розвитку музично-виконавського мислення студентів у процесі фортепіанної підготовки: автореф. дис. ... канд. пед. наук: спец. 13.00.02 “Теорія та методика навчання музики і музичного виховання” / Олена Петрівна Бурська; Національний педагогічний університет ім. М. Драгоманова. – Київ, 2005. – 18 с.*

3. Гринчук І. *Проблеми музичного мислення: теорія і методика розвитку. Діалектика музичного логосу та ейдосу: навч.-метод. пос. / І. Гринчук, О. Бурська. – Тернопіль: Підручники і посібники, 2008. – 224 с.*

4. Давидов М. *Виконавське музикознавство: енциклопедичний довідник / М. Давидов. – Луцьк: ВАТ “Волинська обласна друкарня”, 2010. – 400 с.*

5. Давидов М. *Теоретичні основи формування виконавської майстерності баяніста (акордеоніста) / М. Давидов. – К.: Музична Україна, 2004. – 240 с.*

6. Котова Л. *Методика підготовки музикантів-інструменталістів до сценічної діяльності: навч.-метод. пос. [для магістрів мист. факульт. вищих закладів освіти] / Л. Котова. – Мелітополь, 2010. – 142 с.*

7. Лаврентьєва Н.В. *Формування творчого мислення майбутнього вчителя музики у процесі інструментально-виконавської підготовки: автореф. дис. ... канд. пед. наук: спец. 13.00.02 “Теорія та методика навчання” / Надія Володимирівна Лаврентьєва; Національний педагогічний університет ім. М. Драгоманова. – Київ, 2016. – 20 с.*

8. Піхтар О.А. *Методична система формування музичного мислення студентів мистецьких вищих навчальних закладів: автореф. дис. ... канд. пед. наук: спец. 13.00.02 “Теорія та методика навчання (музика і музичне виховання)” / Олена Анатоліївна Піхтар; Київський національний університет культури і мистецтв. – Київ, 2007. – 24 с.*

9. Самітов В. *Теоретичні основи фахового мислення музиканта-виконавця як критерій професійної культури: [монографія] / В. Самітов. – Луцьк: ПрАТ “Волинська обласна друкарня”, 2011. – Вид. третє. – 270 с.*

10. Цагарелли Ю. *Психология музыкально-исполнительской деятельности / Ю. Цагарелли. – СПб.: Композитор, 2008. – 367 с.*

Стаття надійшла до редакції 11.01.2017